

Nederland laat kansen liggen

Veel economen zien zich voor een raadsel gesteld. Onderzoek wijst stelselmatig uit dat nabijheid, ondanks alle globaliseringsretoriek, nog steeds een belangrijke determinant is voor internationale handelsstromen. Vanuit een historisch perspectief biedt dit echter weinig verbazing. Handelspatronen zijn doorgaans relatief stabiel door de tijd: opgebouwde kennis en vertrouwen tussen handelspartners maakt dat deze relaties worden bestendigd in de loop der tijd. Dat ooit lang geleden bij het ontstaan van deze handelspatronen nabijheid een rol heeft gespeeld lijkt zeer plausibel: transport- en communicatiemogelijkheden waren toen immers beperkt. Maar dat deze handelspatronen tussen nabije partners door de tijd heen blijven overheersen, ondanks afnemende transport- en communicatiekosten, wordt doorgaans weinig begrepen. De data suggereren immers het doorslaggevend belang van geografische nabijheid, terwijl dit belang allang heeft afgedaan. Een snelle verschuiving van handelsstromen richting regio's met de sterkste dynamiek aan de andere kant van de wereld is voor een land als Nederland daarom niet te verwachten, ondanks alle kansen. Het duurt immers om je de kennis van markten, gebruiken en gewoonten van verre landen eigen te maken, en een grote afstand bemoeilijkt dit proces alleen maar. Er is echter een manier om dit toch te bewerkstelligen, en dat is via de terugkeer van kennismigranten naar hun land van herkomst. De gedachte dat kennismigranten voorgoed verloren zouden zijn voor hun land van herkomst is toe aan herziening. Veel Indiërs en Chinezen bijvoorbeeld die in de VS zijn opgeleid, keren na verloop van tijd terug naar hun geboorteland, waar ze hun opgedane kennis en ervaring toepassen en omzetten in nieuwe bedrijven en werkgelegenheid in veelal hightech sectoren. Migratie van hoogopgeleiden vanuit arme lan-

den leidt dus niet alleen tot *brain drain*, maar wekt na verloop van tijd een tegengestelde kennisstroom op, wat door AnnaLee Saxenian in haar nieuwste boek *The new argonauts* is omschreven als *brain circulation*. Zij heeft het over migranten die naar de VS zijn gegaan om aan topuniversiteiten een technische opleiding te volgen, en die na hun studie in Silicon Valley een florerend hightech bedrijf hebben opgebouwd. Maar wat veel belangrijker is: deze succesvolle entrepreneurs hebben de afgelopen decennia succesvolle hightech bedrijven opgestart in hun land van herkomst. Deze ondernemers zijn daar ook succesvol, omdat men de opgedane kennis en ervaring toepast in een omgeving waar men vertrouwd mee is: men spreekt de taal en kent de gewoonten, men kan terugvallen op oude relaties (zoals oud studiegenoten) die nieuw leven in worden geblazen, en men krijgt als rolmodel veel gedaan bij bestuurders ter plekke. Ondertussen gebruikt en exploiteert men de uitgebreide netwerkrelaties die men in Silicon Valley heeft opgebouwd. Geografische afstand vormt hier geen enkele belemmering meer. In een wereld van globalisering neemt het belang van kennismigranten voor een economie dus toe, ook voor een land als Nederland dat sinds 2003 een emigratieland is. Zorgwekkend is dat kennismigranten zich in toenemende mate dreigen af te keren van Nederland. Een oorzaak is dat Nederland in sociale en politieke zin zich meer en meer afwendt van de wereld. Dat buitenlandse hoogopgeleiden hier uitermate gevoelig voor zijn, lijdt geen twijfel. Ook deze door globalisering geboden kans, dreigt aan Nederland voorbij te gaan.

LITERATUUR

Saxenian, A.L. (2006) *The new argonauts. Regional advantage in a global economy*. Cambridge Mas., Harvard University Press.